

Радько Д. Р.,
здобувач вищої освіти спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
Наукові керівники: Полторак А. С.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
Васюк Т.В., бухгалтер ТОВ «Югстанкосервіс», Україна

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система відіграє ключову роль у перерозподілі фінансових ресурсів між різними верствами суспільства, галузями економіки та регіонами країни. Вона є потужним інструментом регулювання економічних процесів та стимулювання розвитку пріоритетних напрямків діяльності. Від ефективності податкової системи залежить рівень інвестиційної привабливості держави, стимули для ведення бізнесу та створення нових робочих місць.

Формування збалансованої та справедливої податкової системи є одним із найскладніших завдань для будь-якої країни. Вона повинна враховувати інтереси усіх верств населення, забезпечувати стабільність економічного розвитку та сприяти зростанню добробуту громадян. Водночас, надмірне податкове навантаження може стримувати економічну активність, а надто низькі ставки не дозволяють акумулювати достатні кошти для покриття державних видатків.

Однією з ключових проблем податкової системи України є нерівномірний розподіл податкового навантаження між різними галузями економіки, формами власності та категоріями платників податків. Це призводить до викривлення конкурентного середовища та створення нерівних умов для ведення бізнесу [1].

Так, спостерігається значне податкове навантаження на легальний бізнес, в той час як тіньовий сектор економіки залишається недостатньо оподаткованим. Наявні пільги та преференції для окремих галузей чи видів діяльності можуть ставити їх у більш вигідне становище порівняно з іншими сферами [2].

Також значною проблемою для податкової системи України є поширення практики ухилення від сплати податків та існування тіньового сектора економіки. За оцінками експертів, рівень тінізації економіки в Україні сягає 30-40% ВВП [3].

Ще однією проблемою є недосконалість та нестабільність податкового законодавства в Україні. Часті зміни в Податковому кодексі, наявність колізій та прогалин у законодавстві створюють правову невизначеність для платників податків та ускладнюють процеси адміністрування податків [5].

Крім того, існують проблеми з адмініструванням податків з боку фіскальних органів. Це стосується неефективної системи контролю за

повнотою та своєчасністю сплати податкових зобов'язань, корупційних ризиків, недостатньої цифровізації та автоматизації процесів [4].

Відсутність належного сервісного обслуговування платників податків, складність процедур звітності та сплати податків також створюють перешкоди для належного функціонування податкової системи.

Викладені вище проблеми та виклики, з якими стикається податкова система України, демонструють нагальну потребу у її реформуванні та вдосконаленні. Наявні недоліки перешкоджають ефективному формуванню доходів бюджетів різних рівнів, створюють нерівні умови для бізнесу, сприяють поширенню тіньової економіки та ухиленню від сплати податків.

Водночас, комплексне вирішення означених проблем відкриває значний потенціал для збільшення податкових надходжень та зміцнення фінансової бази держави. Упровадження відповідних реформ дозволить не лише наповнити бюджети, а й підвищити інвестиційну привабливість країни, покращити бізнес-клімат та забезпечити сталий економічний розвиток.

Реформування системи оподаткування та гармонізація із законодавством ЄС Одним із ключових напрямів вдосконалення податкової системи України є її реформування відповідно до кращих європейських практик та стандартів. Це передбачає гармонізацію вітчизняного податкового законодавства із законодавством Європейського Союзу в рамках виконання Угоди про асоціацію [6].

Необхідно забезпечити відповідність податкової системи принципам справедливості, нейтральності, стабільності та простоти. Важливо впорядкувати наявні податкові пільги та преференції, скасувавши ті, що є економічно необґрунтованими та призводять до викривлення конкуренції.

Доцільно вжити заходів для розширення податкової бази, зокрема, за рахунок оподаткування нерухомості, ренти від використання природних ресурсів, екологічного оподаткування тощо. Це дозволить диверсифікувати джерела податкових надходжень [7].

Заходи з детінізації економіки та боротьби з ухиленням від сплати податків Невід'ємною складовою вдосконалення податкової системи має стати комплекс заходів, спрямованих на детінізацію економіки та подолання практики ухилення від сплати податків. Це дозволить залучити додаткові надходження до бюджетів різних рівнів.

Необхідно посилити відповідальність за порушення податкового законодавства, а також забезпечити невідворотність покарання для тих, хто ухиляється від сплати податків. Важливим є розширення міжнародного співробітництва в питаннях обміну податковою інформацією та протидії розмиванню податкової бази [8].

Удосконалення податкового адміністрування та сервісних послуг Ефективне адміністрування податків є однією з передумов успішного функціонування податкової системи. У цій сфері необхідно забезпечити спрощення податкових процедур, запровадження електронного документообігу, розширення можливостей для дистанційної взаємодії з платниками податків.

Важливим є підвищення рівня обслуговування платників податків шляхом надання якісних консультаційних послуг, роз'яснення змін у податковому законодавстві, а також усунення адміністративних бар'єрів та корупційних ризиків [9].

Крім того, доцільно вдосконалити систему податкового контролю на основі ризик-орієнтованого підходу, що дозволить зосередитися на перевірках суб'єктів з високим ступенем ризику порушень, водночас знижуючи навантаження на сумлінних платників податків [10, 11].

Так, податкова система України на сучасному етапі стикається з низкою викликів та проблем, що стримують її ефективність у формуванні доходів бюджетів. Серед ключових недоліків - нерівномірний розподіл податкового навантаження, поширена практика ухилення від сплати податків та існування тіньового сектору економіки, а також недосконалість податкового законодавства й недоліки в адмініструванні податків.

Лише за умови комплексної реалізації зазначених вище заходів податкова система зможе повною мірою виконувати свою фіскальну функцію, забезпечуючи стабільні та достатні надходження для фінансування пріоритетних видатків держави й місцевого самоврядування. Це, у свою чергу, сприятиме економічному зростанню, підвищенню добробуту громадян та зміцненню фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Проблеми реформування податкової системи України : аналіт. доп. / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2020. 54 с.
2. Оподаткування в Україні: оцінка рівня та ефективності : звіт ОЕСР. Париж, 2022. 115 с.
3. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання : аналіт. зап. / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2021. 32 с.
4. Про результати аудиту ефективності адміністрування податків і зборів : звіт Рахункової палати України. Київ, 2023.
5. Податкова система України: виклики сьогодення : зб. наук. праць / Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2022. 227 с.
6. Угода про асоціацію між Україною та ЄС // Урядовий портал. URL: <https://cutt.ly/vw1sPFfq> (дата звернення 06.03.2024).
7. Оподаткування природних ресурсів та екологічне оподаткування в Україні // Центр Разумкова. 2021. URL: <https://cutt.ly/0w1sAamI> (дата звернення 06.03.2024).
8. Концепція модернізації системи адміністрування податків // Мінфін України. 2022. URL: <https://cutt.ly/qw1sAIAJ> (дата звернення 06.03.2024).
9. Ризик-орієнтований підхід у податковому контролі // НБУ. 2019. URL: <http://surl.li/rgzrf> (дата звернення 06.03.2024).
10. Полторак А. С., Головка М. Й. Міжнародні тенденції податкових трансформацій в умовах фіскальної децентралізації. *Економіка і управління*. 2017. № 2 (74). С. 90–99.
11. Полторак А. С., Волосюк Ю. В. Комплексний підхід до кількісного оцінювання податкових ризиків держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 2 (188). С. 269–276.